

Fødevarestyrelsen

KONTOR FOR MIKROBIOLOGISK
FØDEVARESIKKERHED, HYGIEJNE
OG ZONOSEBEKÆMPELSE

10.01.2011

J.nr.: 2011-20-323-03683/AMAR, Team 4 / RAM/EEP dep/thel

Redegørelse om dioxin i tysk foderfedt

I Tyskland er der fundet dioxin over den tilladte grænseværdi i foderfedt beregnet til fjerkræ- og svinefoder. Fødevarestyrelsens Fødevareberedskab blev orienteret om fundet den 28. december 2010 via EU's varslingsystem (RASFF). Den 8. januar kom der melding om, at der til Danmark er leveret foder med det dioxinholdige foderfedt. Fødevareberedskabsenheden samarbejder med Plantedirektoratet om at undersøge problemets omfang.

1. Hvad er dioxiner?

Dioxiner (polychlorerede dibenzo-para-dioxiner og -dibenzo-furaner) er en gruppe af nærtbeslægtede klorholdige stoffer. Dioxinlignende PCB (polychlorerede biphenyler) er stoffer, der rent toksikologisk minder om dioxin.

Dioxiner bliver dannet i små mængder ved forbrænding af fx affald og forskellige industrielle processer, men kan også forekomme som forurening i klorholdige kemikalier. Dioxinlignende PCB stammer fra andre kilder end dioxinerne, men når de først har forurennet miljøet eller dyrefoder, ender stofferne i de samme fødevarer som dioxin.

Dioxinerne forekommer overalt i miljøet og ophobes i visse fødevarer. Dioxinerne opnår specielt høje koncentrationer i visse fedtholdige animalske produkter og fisk. På samme måde bliver dioxin ophobet i menneskers fedtvæv og udskilt gennem modermælk.

De væsentligste kilder til dioxiner i danskernes kost er fede fisk, mejeriprodukter og fedt fra kød. I Danmark er det især fede fisk som sild og laks fra Østersøen, der er forurennet med dioxin. De dioxinlignende PCB skal regnes med i beregningen af, hvor meget dioxin mennesker bliver udsat for.

Langtidspåvirkning af dioxin og lignende stoffer kan give øget risiko for kræft og påvirke forplantningsevne, immunforsvar m.m.

2. Regler og kontrol

Der er EU maksimalgrænseværdier for dioxiner og dioxin-lignende PCB i fødevarer i forordning 1881/2006. Fødevarer med indhold højere end maksimalgrænseværdierne må ikke markedsføres, men

skal fjernes fra markedet. Disse maksimalgrænseværdier er suppleret af indgrebsværdier på et lavere niveau. Formålet med indgrebsværdierne er at opspore kilden til forureningen (fx foder eller en hot spot miljøforurening fra fx afbrænding) for at standse forureningen.

Hvert år kontrolleres danske produkter for bl.a. dioxin og dioxinlignende PCB. Det er EU bestemt, hvor mange prøver der skal undersøges. Der undersøges prøver af animalsk fedt, æg, mælk og akvakulturfisk. I 2009 og 2010 undersøgte Fødevarestyrelsen følgende:

Kylling (bugfedt): 5 + 3, okseflomme: 100+93, Svineflomme: 100+83, mælk: 20+20, æg: 21+27, fårelever: 3+4, ørredfilet:5+5.

Derudover gennemføres der kontrol af fx særlige risikoprodukter, vilde fisk og fiskeprodukter og import fra 3. lande.

3. Beredskabsarbejdet i Fødevarestyrelsen

Den 28. december 2010 modtager Fødevareberedskabsenheden notifikation om, at der i Tyskland er fundet dioxin over den tilladte grænseværdi i foderfedt beregnet til fjerkræ- og svinefoder.

Den 3. januar til 9. januar 2011 kommer via RASFF-systemet 12 opfølgninger på notifikationen (såkaldte Add'ere). Samtlige notifikationer sendes løbende fra Fødevarestyrelsen til Plantedirektoratet.

Den 5. januar nævnes det i Add04, at der er solgt æg til Holland, som kan være dioxinforurenede. Notifikationen opgraderes til en RASFF-Alert. Ifølge Add05 er æggene videresolgt fra Holland til UK. De efterfølgende Add'ere omfatter bl.a. løbende opdaterede rapporter fra Tyskland om sagens forløb og resultater af undersøgelser og opsporingsarbejde.

Den 5. januar udsender Fødevarestyrelsen en pressemeddelelse om, at der ikke er dioxinforurenede tysk fjerkræ eller svinekød på det danske marked.

Den 7. januar i Add10 er udmeldingen stadig, at der ikke er sendt foderfedt eller foderstoffer indeholdende det dioxinholdige foderfedt til andre lande.

Den 8. januar 2011 kl. 22.32 udsender RASFF Add11 om, at der til Danmark er leveret foder med det dioxinholdige foderfedt. Det tyske foderstoffirma Lohmann Tierzucht GmbH har nemlig i perioden 16. til 30. november 2010 leveret en foderblanding med det dioxinholdige foderfedt til TrioVA ApS i Herlufmagle. Ifølge de tyske beregninger er dioxin-grænsen overskredet i to partier.

Den 9. januar ca. kl. 09.00 underretter RASFF Fødevareberedskabsenheden telefonisk om fundet. Ca. kl. 09.30 underrettes Plantedirektoratet, og Add11 videresendes til Plantedirektoratet kl. 10.39. Add12 indeholder ingen oplysninger vedrørende danske forhold.

Foderet er brugt til tre rugeægsbesætninger i Danmark. En af de tre besætninger leverer såkaldte ”knæk æg” til produktion hos Danæg. Status mandag den 10. januar er, at Fødevareberedskabsenheden og Danæg undersøger, hvordan og om disse æg er brugt. Danæg håndterer knækæggenes ved udslåning på deres virksomhed i Christiansfeld. Dernæst transporteres de udslåede æg til virksomheden i Roskilde, hvor de anvendes dagen efter udslåning til industriprodukter. Knækæggenes bruges ikke til pasteuriserede æg til detailledet. Fødevarestyrelsen vil udtage prøver af æg fra den besætning, som har leveret knækæg til industriprodukter.

Det er DTU’s vurdering, at en kortvarig øget indtagelse af dioxin gennem indtagelse af disse industriprodukter ikke vil have sundhedsmæssig betydning for forbrugeren.

I EU er det medlemslandene selv, der analyserer foder og fødevarer og orienterer EU gennem Rapid Alert-systemet. Fra EU er der ikke efterretninger om, at der skulle være sendt dioxinforurenede fødevarer fra Tyskland til Danmark. Fødevarestyrelsen vil dog nu ekstraordinært undersøge udvalgte tyske fødevarer for dioxin.

5. Beredskabsarbejdet i Plantedirektoratet

Plantedirektoratet har modtaget notifikationen d. 4. januar 2011 og har siden fulgt sagen nøje.

Den 4. januar 2011 lagde Plantedirektoratet en nyhed ud på hjemmesiden om sagen:
<http://pdir.fvm.dk/Nyhedsvisning.aspx?ID=9992&PID=113446&year=2011&NewsID=11018>

Baggrunden var mange henvendelser fra brancheorganisationer og virksomheder.

Søndag den 9. januar 2011 fik Plantedirektoratet informationer via Rapid Alert systemet om, at en dansk virksomhed, Trioiva ApS i Herlufmagle havde modtaget foder med overindhold af dioxin. De havde modtaget en leverance henholdsvis den 19. og den 24. november 2010 med et beregnet dioxin indhold på henholdsvis 2,53 og 2,65 ng PCDD/F WHO-TEQ/ kg. Det tilladte største indhold i foderblandinger er 0,75 ng PCDD/F-TEQ kg.

Mandag den 10. januar 2011 kontaktede Plantedirektoratet Trioiva ApS. Plantedirektoratet forbød ethvert videresalg og anvendelse af foder fra leverancen. Direktoratet påbød endvidere, at virksomheden skulle indsende oplysninger om distribution af foder fra de to partier.

Trioiva ApS oplyste, at de har avlsdyr, som det tyske avlsfirma, Lohmann, ejer. Lohmann sender foder op til deres dyr hos Trioiva ApS. Det er kun Lohmanns dyr der fodres med det leverede foder fra Tysk-

land. Det leverede foder er specialfoder der har en markedsværdi, der er ca. dobbelt så høj ifht. tilsvarende foder. Avlsdyrene producerer æg, som sendes til Lohmann i Tyskland. Lohmann sælger æggene videre som avlsmateriale. De udtjente avlsdyr i Danmark slagtes og anvendes til minkfoder.

Trioivas ApS oplyste, at æg der ikke er egnede som avlsmateriale (knæk-æg) bliver anvendt som produktæg. Disse æg anvendes i fødevarer fremstilling. Plantedirektoratet har påbudt Trioiva ApS at oplyse, hvem de har leveret disse æg til, samt hvornår.

Mandag den 10. januar 2010 modtog Plantedirektoratet et svar fra Trioiva ApS. Heri angav virksomheden, at de har modtaget to leverancer produceret hhv. 18. november og 23. november 2010 med et beregnet overindhold af dioxin. Der er leveret 26 tons både den 19. og 24. november 2010 til tre rugeægbesætninger.

Plantedirektoratet har forbudt anvendelsen af rester af foder fra leverancerne den 19. og 24. november 2010. Plantedirektoratet følger op med et kontrolbesøg hos Trioiva ApS indenfor kort tid. Plantedirektoratet vil gennemføre kontrolbesøg på de tre bedrifter, der har fået leveret foder med et beregnet dioxinindhold over det tilladte størsteindhold.

Plantedirektoratet følger også op på oplysningerne om slagtede avlsdyr der anvendes til minkfoder.

Oplysningerne om leverancer af æg til konsum er givet videre til Fødevarestyrelsen.

6. Muligheder for at indføre forbud ved indførsel af fødevarer fra samhandels- og tredjelande

Fødevarestyrelsen har undersøgt mulighederne for at indføre et forbud mod indførsel for at sikre mod eventuelt forurenede fødevarer fra udlandet.

6.1 Samhandel

Grundprincippet for omsætning af fødevarer i Det Indre Marked er, at produkter, som overholder EU lovgivningen, er frit omsættelige i hele EU. Det er oprindelsesvirksomhedens ansvar, at produkterne lever op til EU-reglerne, og de kompetente myndigheder i oprindelseslandet har ansvaret for at kontrollere, at virksomhederne lever op til deres ansvar.

Ved samhandel mellem EU-landene har bestemmelseslandets myndigheder mulighed for at foretage en ikke diskriminerende stikprøvekontrol.

Ved mistanke er der altid mulighed for at kontrollere et specifikt parti. Hvis det ved kontrollen konstateres, at produkterne er farlige – dvs. sundhedsskadelige eller uegnede til menneskeføde – må partiet ikke omsættes, jf. art. 14 i Fødevarerforordningen¹. Fundet meddeles EU-kommissionen og derigennem også

¹ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002 om generelle principper og krav i fødevarerlovningen, om oprettelse af Den Europæiske Fødevarsikkerhedsautoritet og om procedurer vedrørende fødevarsikkerhed

oprindelseslandet og de øvrige medlemslande. Oprindelseslandet skal i henhold til EU-reglerne følge op på denne orientering, herunder undersøge om produkter med samme problem er distribueret til andre lande og orientere disse om ethvert parti.

Hvis bestemmelseslandet gentagne gange konstaterer, at animalske produkter af bestemt oprindelse er farlige kan bestemmelseslandet etablere skærpet kontrol med produkter derfra.

Ved større fødevarekriser i et samhandelsland som følge af fx forurening eller udbrud af smitsomme dyresygdomme kan EU-kommissionen vælge at supplere oprindelseslandets tiltag med beslutninger om omsætningsbegrænsning mm.

EU-kommissionen kan således beslutte, at produkter fra et bestemt område eller fra et medlemsland ikke må udføres. Medlemslandene kan ikke ensidigt indføre nationale importforbud, men kan skærpe kontrollen indtil en eventuel Kommissionsbeslutning foreligger.

6.2 Import fra tredjelande

Verdenshandelsorganisationens aftale om Sundheds- og Plantesundhedsforanstaltninger (SPS aftalen) fastsætter, at medlemmerne af WTO har ret til at forbyde eller fastsætte regler for import af dyr og planter samt produkter heraf i det omfang, det er nødvendigt for at beskytte menneskers, dyrs eller planters liv og sundhed, og forbuddet eller reglerne er videnskabeligt begrundet.

Importrestriktioner, der ikke er videnskabeligt begrundet, betragtes som tekniske handelshindringer. Hvis et land indfører tekniske handelshindringer mod et eksporterende land, vil det eksporterende land kunne indklage importlandet for WTO.

Hvis der opstår en fødevarekrise i et tredjeland f.eks. som følge af forurening af fødevarer med dioxin eller dioxinlignende PCB, og tredjelandet er medlem af WTO, skal tredjelandets kompetente myndigheder informere de øvrige medlemslande i WTO om den opståede fødevarekrise. Tredjelandets kompetente myndigheder skal endvidere orientere om eventuelle eksporter af de pågældende fødevarer til lande, som kan være påvirket af fødevarekrisen, samt oplyse om tiltag som mindsker risikoen for en forværring af den opståede fødevarekrise. Denne forpligtelse fremgår af Codex Alimentarius' principper og vejledninger om udveksling af informationer i tilfælde af fødevarekriser (CAC/GL 19-1995).

Lovgivningen vedrørende import af animalske fødevarer og visse ikke-animalske fødevarer fra tredjelande er harmoniseret i EU.

Hvis der opstår en fødevarekrise i et tredjeland, hvor der er risiko for, at krisen kan sprede sig til EU via import af fødevarer, kan EU-kommissionen på eget initiativ under hensyn til arten af fødevarekrisen sende et inspektionshold til tredjelandet eller indføre skærpet kontrol ved indførslen.

Hvis et EU-land i forbindelse med importkontrollen konstaterer en grov overtrædelse eller gentagne overtrædelser af EU-lovgivningen skal det pågældende EU-land underrette EU-kommissionen om sagen, hvorefter EU-kommissionen orienterer alle grænsekontrolsteder, EU-landene skærper kontrollen med al-

le partier af fødevarer med samme oprindelse og underretter EU-kommissionen om resultaterne af denne kontrol.

Samlet set kan medlemslandene således for såvel samhandel som import fra tredjelande skærpe deres kontrol ved mistanke eller konstaterede problemer, mens det er op til EU-kommissionen at indføre egentlige import- og omsætningsforbud.